

طبقه بندی آماری جرایم بر اساس هوش هیجانی در زندانیان زندان مرکزی استان یزد در سال ۱۳۸۹

دکتر سید مهدی صابری* - حانیه کوه کن** - حسین صیادی تورانلو*** - دکتر سید محمود زنجیر چی****

* متخصص روان پزشکی، عضو هیات علمی سازمان پزشکی قانونی کشور
** کارشناس ارشد حقوق جزا و جرم شناسی، دانشگاه آزاد واحد تهران مرکز
*** دانشجوی دکتری مدیریت صنعتی، دانشگاه تربیت مدرس
**** دکترای مدیریت تولید و عملیات، عضو هیات علمی دانشکده اقتصاد، مدیریت و حسابداری دانشگاه یزد

چکیده

زمینه و هدف: هوش هیجانی می‌تواند نقشی اساسی در مواجهه با استرس و کنترل رفتاری انسان ایفا نماید. هدف مطالعه حاضر طبقه بندی آماری جرایم بر اساس سطح هوش هیجانی در زندان مرکزی استان یزد می‌باشد.

روش بررسی: در یک مطالعه توصیفی - استنباطی تعداد ۳۲۰ نفر از زندانیان زندان مرکزی استان یزد با روش نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌ای انتخاب شدند. اطلاعات جمعیت‌شناختی، اخذ و نوع جرم ارتكابی آنان به ۳ گروه طبقه بندی گردید. برای به دست آوردن نمره هوش هیجانی پرسشنامه بار-آن بین آنان توزیع شد. از این تعداد ۲۸۱ پرسشنامه تکمیل شده بود (نرخ بازگشتی = ۸۷٪). داده‌های پژوهش با استفاده از آزمون‌های آماری مورد تحلیل قرار گرفت.

یافته‌ها: نتایج این پژوهش نشان داد که افراد مرتکب جرم رابطه نامشروع، در بین ۳ گروه یاد شده دارای کم‌ترین نمره هوش هیجانی و مجرمین چک دارای بیشترین نمره هوش هیجانی بودند. مجرمین با جرایم دیه، سرقت، مواد، نزاع و کلاهبرداری و سایر جرایم از نظر نمره هوش هیجانی در حد فاصل این دو گروه قرار داشتند.

نتیجه‌گیری: یافته‌های این مطالعه می‌تواند در برنامه‌ریزی برای ارایه آموزش‌های لازم به مجرمین، علی‌الخصوص زندانیان، با توجه به اهداف آموزشی - اصلاحی زندان حائز اهمیت باشد.

واژگان کلیدی: هوش هیجانی، جرم، زندانیان.

تأیید مقاله: ۱۳۹۰/۷/۱۲

وصول مقاله: ۱۳۹۰/۲/۱۸

نویسنده پاسخگو: یزد - میدان ابوالفضل - بلوار جوکار - کوچه دستکی - کوچه زارع - پلاک ۴۹۶ h.kuhkan@gmail.com

مقدمه

گرفتن هر یک از عوامل آن، مبارزه با این معضل را مشکل یا ناممکن می‌سازد. در حال حاضر اغلب جرم‌شناسان، روانپزشکان و روانشناسان، جرم را از چهار منظر زیست‌شناختی، روانشناختی، اجتماعی و حقوقی، قابل بررسی می‌دانند (۳، ۲). در دهه‌های اخیر غلبه بر فشارها و مسایل روحی و روانی تبدیل به یکی از دغدغه‌های بشر در زندگی روزمره خود شده است. تحقیقات دانشمندان گوناگون (داودا و هارت، کیاروچی و همکاران، کیوبمن و روزل، کاجوب، پارکر) نشان می‌دهند یکی از موهبت‌های الهی که انسان با استفاده از آن می‌تواند بر چالش‌های روانی غلبه کند، هوش هیجانی یا هوش عاطفی^۱ می‌باشد (۲). هوش

جرم یک پدیده بسیار پیچیده اجتماعی است که در محیط‌های اجتماعی مختلف به شکل‌های متفاوتی دیده می‌شود. تعریف بزه و رفتار بزهکارانه در هر جامعه‌ای توسط قوانین حقوقی و هنجارهای اجتماعی آن جامعه مشخص می‌شود. اگر چه در بیشتر جوامع، بزه به فعل یا ترک فعل قابل مجازات از طرف قانون تعریف شده است (۱)، اما صرفاً در تبیین آن، مفهوم حقوقی مسأله کافی نیست. تردیدی نیست که جرم، یک پدیده چند عاملی است و نادیده

برآورد شده است که نشان دهنده پایایی پرسشنامه است. جامعه آماری پژوهش شامل کلیه زندانیان زندان مرکزی استان یزد، معادل ۱۴۰۵ نفر بود. با استفاده از رابطه نمونه‌گیری از جامعه محدود، تعداد نمونه مورد نیاز برای استنباط، برابر با ۲۱۰ تعیین گردید.

$$n = \frac{Nz_{\alpha}^2 \theta^2}{(N-1)\varepsilon^2 z_{\alpha}^2 \theta^2} = \frac{1405 \times 1/96^2 \times 0/1^2}{1404 \times 0/1^2 + 1/96^2 \times 0/1^2} \approx 210$$

به دلیل احتمال نرخ بازگشت کمتر از ۱۰۰٪، تعداد ۳۲۰ پرسشنامه بین مجرمان توزیع شد، که از این تعداد، ۲۸۱ پرسشنامه عودت داده شد (نرخ بازگشتی=۸۷٪)، شامل ۲۸ عدد مربوط به زنان مجرم و ۲۵۳ عدد مربوط به مردان مجرم بوده است.

یافته‌ها

یافته‌های پژوهش نشان می‌دهند که میانگین هوش هیجانی در ۲۸۱ نفر از افراد تحت بررسی برابر با ۵/۴۶ با انحراف استاندارد ۰/۶۶ می‌باشد. حداقل امتیاز کسب شده توسط افراد ۲/۸۲ و حداکثر امتیاز کسب شده ۷/۷۶ بوده است. با مراجعه به نمودار ۱ مشاهده می‌شود که میانگین هوش هیجانی در جامعه تحت بررسی، متوسط می‌باشد. همان‌طور که در جدول آمار توصیفی مربوط به نوع جرم افراد تحت مطالعه، اشاره گردیده، در این تحقیق به طور کلی هشت دسته جرم در نظر گرفته شده است. نتایج آزمون تحلیل واریانس نشان داد که در سطح اطمینان ۹۵٪، امتیاز هوش هیجانی در افراد مجرم در طبقات مختلف جرم با هم برابر نیست (آماره F برابر با ۲/۴۳۱ و سطح معنی‌داری برابر با ۰/۰۲۰ بود). این امر بدین معناست که بین نمره هوش هیجانی

هیجانی مفهوم جدیدی است که در سال‌های اخیر مطرح شده است و در مقابل هوش شناختی و هوش‌بهر^۱ به کار می‌رود. اولین تعریف هوش عاطفی توسط سالووی و مایر در سال ۱۹۹۰ ارائه شد. آنها هوش عاطفی را توانایی کنترل احساسات و هیجانات خود و دیگران، تشخیص و تفاوت قایل شدن بین آنها و به کارگیری این اطلاعات برای راهنمایی و هدایت افکار و فعالیت‌های خود معرفی نمودند (۴). همچنین هوش هیجانی، هوش غیر شناختی است که مشتمل بر شناخت احساسات و استفاده درست از آنها، تصمیم‌های مناسب، توانایی اداره مطلوب خلق و خوی، کنترل تکانه‌ها و مهارت‌های اجتماعی مطلوب می‌باشد (۵). تحقیقات نشان داده است که هوش هیجانی بالا با برون‌گرایی، انعطاف‌پذیری، دلپذیر بودن و هماهنگ نمودن احساسات مختلف، شناسایی این احساسات و عمل آنها بر مغز و رفتار، همبستگی دارد (۷). در مقابل، هوش هیجانی پایین با رفتارهای مسأله‌ساز درونی، سطوح پایین همدلی، ناتوانی در تنظیم خلق و خو، افسرده‌خویی، افسردگی، استرس، تنزل در پیشرفت تحصیلی، مصرف الکل و مواد مخدر، انحراف جنسی، تخریب دارایی، دزدی و پرخاشگری همراه است (۸). هوش هیجانی برخلاف هوش شناختی که در سرشت هر فرد موجود است؛ قابلیت اکتسابی بودن دارد و می‌توان سطح آن را درون افراد رشد و تعالی بخشید. لذا این مهم می‌تواند در زمینه چگونگی آموزش‌های لازم به مجرمین علی‌الخصوص زندانیان با عنایت به اهداف آموزشی-اصلاحی زندان حایز اهمیت باشد. هوش هیجانی (EQ) همواره در مقابل هوش منطقی (IQ) مطرح شده است. در ادبیات تحقیق جرم، ارتباط آن با هوش منطقی به کرات مورد بررسی واقع شده است اما در حوزه هوش هیجانی تحقیق قابل توجهی برای ارتباط سنجی آن با جرم نشده است (۹-۱۲). در این مقاله قصد داریم تا ارتباط عامل هوش هیجانی را با ارتکاب جرم‌های مختلف و نیز شدت و ضعف ابعاد مختلف هوش هیجانی در مجرمین از گروه‌های مختلف جرم مورد بررسی قرار دهیم.

روش بررسی

روش پژوهش حاضر با توجه به ماهیت موضوع و اهداف مورد نظر، توصیفی-استنباطی است. در مطالعات توصیفی، برخلاف مطالعاتی که هدفشان کشف روابط علت و معلولی است، هدف، توصیف مدون و منظم موقعیتی ویژه به صورت واقعی و عینی است. در این تحقیق جهت سنجش میزان هوش هیجانی از پرسشنامه بار-آن استفاده شد (۱۳). این پرسشنامه شامل ۹۰ سؤال در ۱۵ بعد مختلف است. جهت تعیین پایایی پرسشنامه‌ها از آزمون «آلفای کرونباخ» استفاده شده است (۱۴). به طوری که مقدار α هر چه به ۱۰۰٪ نزدیکتر باشد، بیانگر قابلیت اعتماد بیشتر پرسشنامه است. برای سنجش پایایی پرسشنامه‌ی هوش هیجانی ضریب آلفای مزبور ۰/۸۵۵

جدول ۱ - توزیع فراوانی پاسخ دهندگان

نوع جرم	فراوانی	درصد فراوانی	سطح تحصیلات	فراوانی	درصد فراوانی
مواد	۱۴۵	۵۱/۶	بی سواد	۱۴	۵
سرقت	۳۲	۱۱/۴	پنجم ابتدایی	۷۹	۲۸/۱
دیه	۳	۱/۱	سیکل	۹۲	۳۳/۷
چک	۸	۲/۸	متوسطه	۱۹	۶/۸
کلاهبرداری	۹	۳/۲	دیپلم	۴۴	۱۵/۴
نزاع	۷	۲/۵	فوق دیپلم	۱۱	۳/۹
رابطه نامشروع	۴	۱/۴	لیسانس	۶	۲/۱
سایر جرائم	۳۸	۱۳/۵	فوق لیسانس	۳	۱/۱
جمع	۲۴۶	۷۸/۵	دکتر	۲	۰/۷
بدون پاسخ	۳۵	۱۲/۵	جمع	۲۷۰	۹۶/۱
جمع کل	۲۸۱	۱۰۰	بدون پاسخ	۱۱	۳/۹
			جمع کل	۲۸۱	۱۰۰

1 - Intelligence Quotient
2 - Cronbach's Alpha

جدول ۳- گروه‌بندی جرایم با عنایت به نزدیکی نمره هوش هیجانی آن‌ها

جرم	تعداد	گروه بندی		
		گروه ۱	گروه ۲	گروه ۳
رابطه نامشروع	۴	۴/۶۲۸۳		
دیه	۳		۵/۳۸۰۵	
سرقت	۳۲		۵/۴۳۴۱	
سایر	۳۸		۵/۴۵۷۹	
مواد	۱۴۵		۵/۴۸۵۴	
نزاع	۷		۵/۶۲۰۱	
کلاهبرداری	۹		۵/۶۶۹۴	
چک	۸		۶/۱۷۵۵	

داد (جدول ۳). به طوری که افراد مجرم رابطه مشروع با پایین‌ترین نمره هوش هیجانی در گروه اول و افراد مجرم در زمینه جرایم دیه، سرقت، سایر، مواد، نزاع و کلاهبرداری در گروه دوم و افراد مجرم در زمینه چک با بیشترین نمره هوش هیجانی در گروه سوم قرار گرفته‌اند.

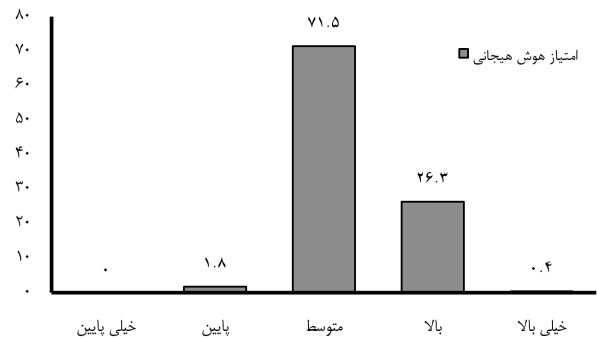
خلاصه اطلاعات مربوط به نمونه مورد مطالعه در جدول ۱ نشان داده شده است.

لازم به ذکر است که در این جدول، سایر جرایم شامل جرایمی از قبیل اخاذی، مالی، اخلال در نظم عمومی، جعل اسناد، قاچاق کالای گمرکی و ... می‌باشد که به دلیل پایین بودن توزیع فراوانی هر یک از این جرایم در نمونه مورد مطالعه، گزینه سایر جرایم در نظر گرفته شد.

امتیاز گذاری افراد تحت بررسی از میزان هوش هیجانی به صورت میانگین و انحراف استاندارد و آمارهای توصیفی محاسبه و در نمودار ۱، ارایه شده است. حداکثر نمره‌ی ممکن برای هوش هیجانی ۹ است.

همچنین نتایج حاصل از به کارگیری آزمون فرض آماری t استیودنت در ارتباط با وضعیت مؤلفه‌های هوش هیجانی در نمونه تحت بررسی نشان می‌دهند که از ۱۵ بعد فرعی مؤلفه‌های هوش هیجانی، ۸ بعد در اندازه قابل قبولی در افراد مجرم وجود دارد و ابعاد خوشبختی، استقلال، تحمل فشار روانی، واقع گرایی، کنترل تکانش، انعطاف‌پذیری و خود ابرازی در اندازه قابل قبولی در آن‌ها مشاهده نمی‌شود (مقدار معنی‌داری کمتر از ۰/۰۵) (جدول ۲).

همان‌طور که نتایج نشان داد جرائم موجود را می‌توان با توجه به نزدیکی نمرات هوش هیجانی آن‌ها در داخل گروه‌ها و اختلاف هوش هیجانی بین گروه‌ها، در ۳ دسته طبقه‌بندی نمود.

نمودار ۱ - وضعیت امتیازات هوش هیجانی در افراد مجرم

افراد مجرم با توجه به نوع جرم (هشت دسته جرم)، تفاوت معناداری وجود دارد.

با عنایت به وجود تفاوت معنادار بین هشت دسته جرم مورد نظر، این سؤال پیش می‌آید که بین کدام گروه از جرم‌ها اختلاف وجود دارد؟ برای پاسخگویی به این پرسش، آزمون Duncan به کار گرفته شد. نتایج به کارگیری این آزمون وجود ۳ گروه متمایز معنادار را نشان

جدول ۲ - بررسی وضعیت مؤلفه‌های هوش هیجانی در نمونه تحت بررسی

مؤلفه هوش هیجانی	آماره آزمون	سطح معنی داری
حل مسأله	۱۹/۶۳	۰/۰۰۰
خوشبختی	۰/۶۶۶	۰/۵۰۶
استقلال	۱۹/۹۴۷	۰/۰۰۵
تحمل فشار روانی	-۵/۳۷	۰/۰۰۰
خود شکوفایی	۷,۰۶۵	۰/۰۰۰
خود آگاهی هیجانی	۴/۱۳	۰/۰۰۰
واقع گرایی	-۶/۸۲۹	۰/۰۰۰
روابط بین فردی	۱۸/۱۰۵	۰/۰۰۰
خوش بینی	۱۴/۹۰۷	۰/۰۰۰
عزت نفس	۱۴/۲۵۱	۰/۰۰۰
کنترل تکانش	-۱۳/۴۳۲	۰/۰۰۰
انعطاف پذیری	-۵/۸۳۹	۰/۰۰۰
مسئولیت پذیری	۲۶/۶۰۸	۰/۰۰۰
همدلی	۱۸/۲۰۶	۰/۰۰۰
خود ابرازی	-۷/۹۲۶	۰/۰۰۰

نتیجه گیری

صورت محرمانه بوده و نام آن‌ها فاش نخواهد شد.

پیشنهاداتی برای تحقیقات آینده

توسعه گستره جامعه این تحقیق، می‌تواند زمینه تعمیم‌پذیری آن به کلیه مجرمین را هموارتر سازد. این مهم در صورت تکرار شاکله تحقیق حاضر در جامعه زندانیان کشور، با استفاده از شیوه نمونه‌گیری خوشه‌ای امکان‌پذیر خواهد شد.

ابهام و عدم اطمینان موجود در فضای قضاوت و ارزیابی انسانی، همواره تحقیقات علوم نادقیق و در رأس آنها علوم انسانی را با تردید همراه ساخته است. حل این مشکل با تئوری مجموعه‌های فازی و عبارات کلامی فازی که توسط پروفیسور لطفی‌زاده در سال ۱۹۶۵ امکان‌پذیر است (۱۶). این تئوری به جهت محاسبات ریاضی پیچیده تاکنون در مباحث مرتبط با رشته حقوق مورد استفاده قرار نگرفته و قطعاً در صورت کاربرد، باب جدیدی را بنیان خواهد گذاشت که انتظار می‌رود صحت تحلیل‌ها را تا حد زیادی ارتقا دهد.

با عنایت به تغییرپذیری و تفاوت ابعاد هوش هیجانی در بین زندانیان طبقات مختلف، لازم است بسته‌های آموزشی متناسب برای هر دسته از مجرمین با توجه به جرم ارتكابی، تدارک و به شکل مقتضی اجرا گردد. تبیین و تعریف سرفصل‌های آموزشی و نحوه اجرای مناسب آنها، زمینه تحقیقی است که شایسته است محققین در ادامه این تحقیق به آن بپردازند.

در نهایت دشواری جمع‌آوری اطلاعات از زندانیان به جهت فضای حاکم بر زندان و بی‌اعتمادی آن‌ها نسبت به افراد بیرونی، از مهمترین محدودیت‌های تحقیق بود که با همکاری مسئولین زندان تعامل مناسبی با آن برقرار گردید.

در این پژوهش هوش هیجانی زندانیان زندان مرکزی استان یزد در مورد بررسی قرار گرفت. توزیع فراوانی تحصیلات مجرمین نشان داد که بیش از ۶۰٪ از مجرمین مورد پرسش، دارای تحصیلات سیکل و کمتر بوده و وقوع جرم در تحصیلات بالا کمتر اتفاق افتاده است. این نکته، اهمیت آموزش در پیشگیری از وقوع جرم را خاطر نشان می‌سازد. نتایج تحقیق گویای این نکته بود که در جامعه مورد آزمون ابعاد خوشبختی، استقلال، تحمل فشار روانی، واقع‌گرایی، کنترل تکانش، انعطاف‌پذیری و خودابرازی در اندازه قابل قبول وجود ندارد. کاهش هریک از مولفه‌ها خود نشانگر نوع کمبودی است که مجرمین آن دسته به علت فقدان آن مرتکب جرم گشته‌اند. به عنوان نمونه، عدم کنترل تکانش، به عنوان یکی از ابعادی که در مجرمین، فقدان آن مشاهده شد، از عوامل مهم وقوع جرم است که فرد را ناتوان از کنترل رفتار نسبت به مناقشات روانی و فشارهای وارده بر نقاط ضعف شخصیتی خود نموده که منجر به برهم خوردن موازنه روانی ارگانیزم وی و ارتکاب جرم می‌شود (۱۵). کنترل تکانش یا خودکنترلی را معاون اول قوه قضاییه و نیز قویترین تضمین و اهرم برای اجرای قانون، اخلاق اسلامی و کاهش جرم در کشور دانسته‌اند؛ لذا شناسایی نقاط کمبود مجرمین از این جهت، کمک شایانی به مسؤولین و دست‌اندرکاران جهت بازپروری و پرورش آن‌ها می‌نماید.

توزیع پرسشنامه همواره محل محدودیت‌های اساسی در مجاب ساختن پاسخگویان به پاسخگویی و جمع‌آوری پرسشنامه‌های روا و پایا بوده است. در تحقیق حاضر، این اشکالات به جهت حساسیت‌های پاسخگویان و مکان اجرای تحقیق دوچندان بود. در این راستا، در توزیع پرسشنامه به پاسخگویان اطمینان داده شد که پرسشنامه‌ها به

References

- 1- Goldouzian I, Necessities of general criminal law, 7nd ed. Tehran: Mizban press. 2002; 85-90 [Persian]
- 2- Farrington D, Biron L, LeBlanc M. Personality and delinquency in London and Montreal. In John Gunn and David P. Farrington (eds.), Abnormal Offenders, Delinquency, and the Criminal Justice System. New York: Wiley; 1982.
- 3- Ghomrani A, Jafari H. A survey on emotional intelligence and blindness, proceedings of the third conference of blind students and graduate. Tehran, Iran. 2001. [Persian]
- 4- Salovey P, Mayer J. Emotional Intelligence Imagination. Cognition and Personality press, 9nd ed. 1990. 185-211.
- 5- Ciarrochi J, Chan A, Caputi P, Roberts R. Emotional intelligence in everyday life. Psychology Press, Philadelphia. 2001; 25-45
- 6- Sjoberg L. Emotional Intelligence and Life Adjustment. Center for Economic Psychology. New York, 2001; 59.
- 7- Tahamimonfared S, oliaeiezend S, Usefirlooye M. The Survey of relationship between emotional intelligence and interface strategies in usual and intelligent high school students in Tehran city. Proceedings of First national high intelligent student's conference papers, Tehran, 2002. [Persian]
- 8- Kaschub, M. Defining Emotional Intelligence in Music Education. Arts Education Policy Review, 2002; 103: 5-15.
- 9- Bartels J, Ryan J, Urban L, Glass L. Correlations

- between estimates of state IQ and FBI crime statistics, *Personality and Individual Differences*. 2010; 48: 579-583.
- 10- Templer D, Rushton J IQ, skincolor, crime, HIV/AIDS, and income in 50 U. S. states, *Intelligence* (2011), Article in Press.
- 11- Nevin R., How Lead Exposure Relates to Temporal Changes in IQ, Violent Crime, and Unwed Pregnancy, *Environmental Research Section A* 83, 1 22(2000).
- 12- Beaver. K., Wright, J. The association between county-level IQ and county-level crime rates. *Intelligence*. 2011; 9: 22-26.
- 13- Bar-On, R. *The Emotional Quotient Inventory (EQ-i): A Test of Emotional Intelligence*. Multi-Health Systems, Toronto. 1997.
- 14- Bar-On, R. The Bar-on model of emotional-social intelligence (ESI). *Psicothema* 18, 2006: 13-25.
- 15- Khakpour M. *The criminology of delinquent women*. 1st ed. Tehran. Ataei press; 1977. 300-322. [Persian]
- 16- Zadeh, L.A., *Fuzzy sets*, *Inform. And Control* 1965; 8: 338-35.

Archive of SID

Statistical Taxonomy of Crimes based on Emotional Intelligence in Prisoners in Yazd Central Prison

Seyed Mehdi Saberi* - Hanieh Kuhkan**† - Hosein Sayyadi Toranlo*** - Seyed Mahmood Zanjirchi****

* MD, Psychiatrist, Assistant Professor, Legal Medicine Organization

** MSc in Criminal Law & Criminology, Islamic Azad University Central Tehran Branch

*** PhD Candidate for Industrial Management, Tarbiat Modares University.

**** PhD in Production and Operations Management Assistant Professor, School of Economics, Management & Accounting, Yazd University.

Abstract

Background: Emotional Intelligence may have a basic role in confronting stress and controlling of human behavior. The aim of this study is a statistical classification of the crimes based on Emotional Intelligence level in prisoners of Yazd central prison.

Methods: 320 prisoners of Yazd central prison were selected and demographic data was gathered through a researcher made questionnaire. They classified into three groups based on perpetrated crimes. The questionnaire Bar-on had been used to determine emotional quotient. Among the questionnaires, 281 of them had been filled out. Obtained data were analyzed statistically.

Findings: Results showed that prisoners who had perpetrated the crime of unlawful relationship, had the lowest and prisoners who had perpetrated the crime related to draw a cheque, had the highest emotional quotient. The prisoners who had perpetrated other crimes such as quarrel, theft, illicit substance related and fraud had emotional quotient between those two groups.

Conclusion: The results of this study can help involved persons in planning for crime prevention by goal directed educations of criminals especially prisoners.

Key words: Emotional Intelligence, Crime, Prisoners.

Received: 8 May 2011

Accepted: 4 Oct 2011

†Correspondence: No 496 – Zare Alley, Dashtaki Alley, Kaj Blvd, Abolfazl Sq, Yazd, Iran.

Email: h.kuhkan@gmail.com